

Het Budgetonderzoek

Het CBS Budgetonderzoek geeft inzicht in de bestedingen van particuliere huishoudens. Het onderzoek levert informatie op over de bestedingen van de diverse categorieën huishoudens zoals eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens, huishoudens met en zonder minderjarige kinderen. Ook voor het vaststellen van de inflatie en de kosten van kinderen is het onderzoek onmisbaar.

Het Budgetonderzoek is een enquête naar de uitgaven van huishoudens. Ook het inkomen en de samenstelling van het huishouden worden gevraagd. Met die gegevens stelt het CBS statistieken samen over de bestedingen van huishoudens. Huishoudens zijn daarbij ingedeeld naar de hoogte van het inkomen en naar de samenstelling. Zo worden bijvoorbeeld de uitgaven van alleenstaanden, huishoudens met en zonder minderjarige kinderen in beeld gebracht.

Boodschappenmandje

Met het Budgetonderzoek bepaalt het CBS het boodschappenmandje van de Nederlandse consument. Naast de dagelijkse boodschappen zitten hier ook de uitgaven voor onder andere kleding, vakanties, wonen in. Op basis van dit mandje stelt het CBS maandelijks de consumentenprijsindex (inflatie) samen. Het inflatiecijfer is een belangrijk cijfer bij de loononderhandelingen tussen werkgevers en werknemers en bij het vaststellen van de hoogte van uitkeringen. Het Budgetonderzoek wordt ook benut om de kosten van kinderen te berekenen. Die informatie gebruikt de politiek dan weer om de hoogte van de kinderbijslag vast te stellen. Verder maakt het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting veel gebruik van de gegevens van het Budgetonderzoek.

Huishoudensituatie en inkomen

Het onderzoek begint met het invullen van de vragenlijst *Algemene gegevens*. Daarop worden de gegevens van de huishoudens genoteerd, zoals het aantal personen in het huishouden en de onderlinge relatie. Het inkomen over het onderzoeksjaar wordt door de huishoudens ingevuld in het eerste kwar-

taal van het jaar dat volgt op het onderzoeksjaar. Dat kan pas dan gebeuren omdat de huishoudens bij het invullen van de inkomensgegevens gebruik moeten maken van jaaropgaven van de werkgever of uitkerende instantie en van de aangiften van de inkomstenbelasting.

Metten van de uitgaven

De uitgaven van huishoudens meten we voor een heel jaar. Dat betekent overigens niet dat huishoudens die aan het onderzoek meedoen een jaar lang ieder dubbeltje dat ze uitgeven moeten noteren.

Om het de huishoudens zo makkelijk mogelijk te maken, gebruikt het CBS verschillende vragenlijsten. Allereerst zijn er een heleboel uitgaven die wekelijks, maandelijks of per kwartaal terugkomen. Voorbeelden hiervan zijn de huur, hypotheekrente, de gemeentelijke belasting die in termijnen wordt betaald, contributies van verenigingen, verzekeringen en abonnementen. Deze uitgaven hoeven maar een keer te worden opgegeven.

Huishoudboekje

In de tweede plaats hebben we een aparte vragenlijst voor de vakantie. Van mensen die op vakantie gaan, kunnen we niet verwachten dat ze dagelijks alle uitgaven gaan zitten bijhouden. De vakantie-uitgaven kunnen daarom globaal worden opgegeven. Bij een vakantie noteren huishoudens met hoeveel geld ze zijn vertrokken en met hoeveel geld ze zijn teruggekeerd. Dagelijks registreren ze alleen de grotere uitgaven en de opgenomen geldbedragen. In de derde plaats hebben we een huishoudboekje waarin het gehele jaar alle uitgaven van 35 gulden of meer worden genoteerd (uitgezonderd de vakanties en de periodieke uit-

gaven). Het gaat om artikelen en diensten die meer kosten dan 35 gulden. Als de boodschappen bij de slager samen 50 gulden kosten dan hoeven deze niet te worden genoteerd. Misschien lijkt dat wel een hele administratie, maar dat valt reuze mee. Een alleenstaande noteert gemiddeld vier tot vijf uitgaven per maand voor het CBS. Tussen huishoudens met twee, drie of meer personen bestaat geen groot verschil in het aantal aankopen van 35 gulden of meer. Per maand gaat het gemiddeld om negen à tien aankopen.

De uitgaven beneden de 35 gulden hoeft een huishouden maar gedurende een aaneengesloten periode van tien dagen bij te houden. Alleenstaanden noteren in een periode van tien dagen ruim 35 uitgaven, voor huishoudens van twee en meer personen ligt dat gemiddeld op 75.

Meterstanden

Energie is een apart verhaal. Naast de uitgaven voor gas, elektriciteit en water wordt ook het verbruik in kubieke meters en in kilowattuur vastgesteld. Om die reden worden de meterstanden genoteerd aan het begin van het jaar, halverwege en aan het eind van het jaar.

Onderzoeksmethode

Aan het Budgetonderzoek nemen tweeduizend huishoudens deel. De kleine uitgaven worden slechts tien dagen lang genoteerd. We verdelen het kalenderjaar in perioden van tien dagen. Vanwege een overlap van twee of drie dagen zijn er in totaal 48 perioden. Iedere tiendaagse periode houden ruim veertig huishoudens de uitgaven tot 35 gulden bij. Deze kleinere bedragen worden op jaarbasis gebracht door ze te vermenigvuldigen met een factor. Deze factor verschilt per huishouden omdat rekening wordt gehouden met het aantal vakantiedagen. Op die manier zijn we in staat een goed beeld te geven van de gemiddelde bestedingen. Het CBS maakt statistieken en statistieken gaan niet over individuele mensen maar over groepen.

Onnauwkeurigheidsmarge

De steekproef van het Budgetonderzoek is niet representatief voor alle huishoudens in Nederland. Dit komt doordat de bereidheid

aan dit onderzoek deel te nemen uiteenloopt tussen categorieën huishoudens. Hiervoor wordt achteraf gecorrigeerd. Daarna kunnen goede uitspraken worden gedaan over de bestedingen van de bevolking en van deelgroepen daaruit. De steekproefuitkomsten hebben een onnauwkeurigheidsmarge. Deze marges kunnen worden berekend. Bij de uitgaven aan voeding (ongeveer 8 duizend gulden per jaar) bedraagt de 95%-betrouwbaarheidsmarge ongeveer 160 gulden. Dit betekent dat in 95 van de 100 gevallen de werkelijke bestedingen aan voeding liggen tussen 7840 gulden en 8160 gulden.

Toegevoegde waarde

Cijfers over de totale consumptieve bestedingen komen uit de Nationale Rekeningen van het CBS. Deze komen hoger uit dan de bestedingen volgens het Budgetonderzoek. Voor een deel zijn deze verschillen toe te schrijven aan populatie- en definitieverschillen. Zo worden in het Budgetonderzoek alleen bestedingen waargenomen van in Nederland wonende particuliere huishoudens, de Nationale Rekeningen omvatten ook bestedingen van personen in instellingen en tehuizen en van buitenlandse toeristen.

Een deel van de afwijking ontstaat ook door definitieverschillen. De consumptieve bestedingen volgens de Nationale Rekeningen omvatten uitgaven die in het Budgetonderzoek niet worden waargenomen of niet tot de bestedingen worden gerekend. Zo worden de uitgaven voor de medische verzorging in de Nationale Rekeningen wel tot de consumptieve bestedingen gerekend en in het Budgetonderzoek niet.

Toch heeft het Budgetonderzoek wel degelijk toegevoegde waarde. De Nationale Rekeningen zijn weliswaar de beste bron als het gaat om het niveau en de ontwikkeling van de consumptieve bestedingen van de totale sector gezinshuishoudingen, met het Budgetonderzoek zijn ook gegevens beschikbaar over de inkomsten en bestedingen van de diverse categorieën particuliere huishoudens, bijvoorbeeld eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens, met en zonder minderjarige kinderen. ◀

Jacques Thijsen

Budgetonderzoek

De tweeduizend huishoudens in de steekproef van het Budgetonderzoek vormen een selectie uit alle particuliere huishoudens. De steekproef is zo samengesteld dat alle bevolkingsgroepen erin zijn vertegenwoordigd. Huishoudens en personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen zijn niet in de steekproef opgenomen.